

DONALD QUATAERT
Osmanlı İmparatorluğu, 1700-1922

The Ottoman Empire, 1700-1922

© 2000 Donald Quataert

Bu kitabın yayın hakları Cambridge University Press'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 860 • Araştırma-İnceleme Dizisi 134

ISBN-13: 978-975-05-0093-0

© 2002 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-10. Baskı 2002-2016, İstanbul

11. Baskı 2020, İstanbul

EDITÖR Tansel Güney

DIZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Utku Lomlu

KAPAK RESMİ Sûrnâme-i Vehbî, 1720 şenliğinde
köçekler ve curcunabâzlar

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Serap Yeğen

DİZİN M. Cemalettin Yılmaz

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DONALD QUATAERT

Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922

The Ottoman Empire, 1700-1922

ÇEVİREN *Ayşe Berktaş*

DONALD QUATAERT (1941-2011). Osmanlı ve Ortadoğu tarihi üzerine pek çok çalışması vardır. *Social Disintegration and Popular Resistance in the Ottoman Empire, 1882-1908: Reactions to European Economic Penetration* (New York University Press, 1983) isimli çalışması Türkçeye *Osmanlı Devleti'nde Avrupa İktisadi Yayılımı ve Direniş* adıyla çevrilmiştir (Yurt Yayınları, 1987) ve bu alanda önemli bir yere sahiptir. Quataert'in diğeri bir önemli çalışması, *Manufacturing and Technology Transfer in the Ottoman Empire, 1800-1914*'dir (Isis Press, 1992). Başlıca eserleri: *Miners and the State in the Ottoman Empire: The Zonguldak Coalfield, 1822-1920* (New York: Berghahn Press, 2006) [*Osmanlı İmparatorluğu'nda Madenciler ve Devlet: Zonguldak Kömür Havzası 1822-1920*, çev. Azat Zana Gündoğan, Nilay Özok Gündoğan, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009], *Osmanlı İmalat Sektörü*, İletişim Yayınları, 1999, *Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922*, İletişim Yayınları, 2003. Osmanlı emek tarihi araştırmalarıyla kendi alanının en önemli isimleri arasında sayılan Donald Quataert 10 Şubat 2011'de aramızdan ayrıldı.

*Kardeşlerim Patricia, Phyllis, Pamela, Michael,
Peter, Robert ve Helen'e...*

*Bu kitabın, yıllardır nerelerde olduğumu anlama-
larına yardımcı olacağı umuduyla...*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
Yer adlarıyla ilgili bir not	13
Osmanlı hanedanının soy ağacı	15
Osmanlı tarihinin kronolojisi, 1260-1923	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
Osmanlı tarihini incelemek neden gerekli?	25
İKİNCİ BÖLÜM	
Başlangıcından 1683'e kadar Osmanlı İmparatorluğu	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Osmanlı İmparatorluğu, 1683-1798	73
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
19. yüzyıl	95
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Osmanlılar ve içinde yer aldıkları dünya	123
ALTINCI BÖLÜM	
Osmanlı yönetim yöntemleri	143
YEDİNCİ BÖLÜM	
Osmanlı ekonomisi: Nüfus, ulaşım, ticaret, tarım ve imalatçılık	171

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Osmanlı toplumu ve popüler kültür 211

DOKUZUNCU BÖLÜM

Cemaatler arası iş birliği ve çatışma 251

ONUNCU BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası 279

Dizin 289

Önsöz

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1300-1922 yılları arasında uzanan tarihinin yazılışı, son yirmi-otuz yıl içinde çarpıcı değişiklikler geçirdi. 1970'lerin başında, lisansüstü öğrenime başladığım yıllarda, çok az sayıda seçkin okulda bir avuç araştırmacı, kökleri Bizans, Türk, İslâm ve Rönesans siyasal ve kültürel geleneklerine uzanan bu olağanüstü imparatorluk üzerinde çalışmakta ve yazmaktaydı. Bugünlerde ise, tam tersine, Osmanlı tarihi, gerektiği gibi, devlete ait ya da özel pek çok üniversitenin müfredat programlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmekte.

Ama, Ortadoğu ve Osmanlı tarihi lisans sınıflarım için ders kitabı belirlerken, her yarı yılda aynı ikilemle karşı karşıya kalıyorum. Ya öğrencilerin çoğu için fazlaca ayrıntılı olan ders kitaplarını kullanmam gerekiyor, ya da derin zaaflar taşıyan daha kısa incelemeleri. Bu incelemelerin zaafi esas olarak, Osmanlıları, hiç değişmeyen, iflah olmaz ölçüde yozlaşmış ve geri, kurtarılmayı ya da acılarını dindirecek ölümü bekleyen bir imparatorluk olarak betimleyen tarih dışı yaklaşımdan ileri geliyor.

Bu ders kitabı Osmanlı tarihini, lisans öğrencileri ve genel okur kitlesi için anlaşılır ve heyecan verici kılmayı hedefleyen

bir çalışmadır. Burada daha önce yapmış olduğum araştırmalardan bol bol yararlandım. Ayrıca, başkalarının araştırmalarını da kullandım ve bugüne kadar genel okur kitlesi için büyük ölçüde ulaşılmaz kalmış harika uzman araştırmalarını onların önüne sermek istedim. Her bölümün sonunda, okunması önerilen eserlerin listesine yer verdim. Bunlar her zaman o bölüm hazırlanırken kullanılmış çalışmalar değil. Hedef kitle göz önüne alınarak sadece İngilizce eserler sayılıyor (çok az istisnaya). Ancak, bu eserlerin hepsinde, daha ileri okumalar için hareket noktası oluşturabilecek, birçok dilde kaynak içeren kapsamlı bibliyografyalar var. Bugünkü Osmanlı tarihi yazımıyla ilgili genel bir fikir edinmek için *Turcology Annual*¹ adlı yıllık bibliyografyayı inceleyin; bu bibliyografya İngilizce, Japonca, Arapça, Fransızca, Rusça, Türkçe, İspanyolca, Almanca, Çince ve Ermenice gibi çok çeşitli dillerde yazılmış yüzlerce kitap ve makaleye yer veriyor.

Konuyu, sadece siyasi tarihi değil, toplumsal, ekonomik ve emek tarihini de içeren daha geniş kapsamlı olduğunu düşündüğüm bir biçimde sunmaya çalıştım. Osmanlı tarihi yazılırken, çoğunlukla devlet aşırı ölçüde abartılır. Bu kısmen, tarihin yazımında kullanılan kaynakların, bizzat devlet tarafından üretilmiş kaynaklar olmasından kaynaklanmaktadır. Elinizdeki metin, “sivil toplum”daki, devletin dışındaki gruplara eyleyicilik kazandırma çabasıdır. Osmanlı deneyiminin çeşitli yönlerine eşit ağırlık verme gayretime karşın, hem yer sınırlamalarından hem de kendi eksikliklerimden kaynaklanan birçok boşluk var. Bu ikinci baskıyı hazırlarken kültürel araştırmalar alanında, esasen hakkıyla yapamama endişesiyle, yine yeterli bir sunum gerçekleştiremedim. Ayrıca, Müslüman ulema ve Yahudi, Hıristiyan ruhban sınıfı gibi dini sınıflara ilk yaklaşımım da temelde değişmeden kaldı. Sonunda, bu gruplara yönelik daha doygun bir yaklaşımın, Osmanlı toplumundaki tüccar, esnaf ve asker gibi çeşitli önemli unsurlara da nispeten daha ayrıntılı bir yaklaşımı gerektirdiği ve böyle bir analizin genel

1 *Turcology Annual/Turkologischer Anzeiger*, Institut für Orientalistik der Universität Wien, Viyana, Avusturya.

bir metne yedirilmektense özel bir araştırmayı hak ettiği sonucuna vardım. Kölelik yine büyük  l de ele alınmadı. Yine de ekonomik kölelik meselesinin tekrar gözden geçirilmesi gereğini destekleyen bazı bulgular var. Bu tür köleliğe sık rastlanmıyordu ve ev içi kölelik daha yaygındı; ancak, bazı köleler üretimde ve tarımda çalışıyordu ki onların faaliyetlerine daha sonra daha ileri düzeyde değinmek daha doğru olabilir. Bu açıdan, örnek olarak on dokuzuncu yüzyıl süresince, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuzeyinde varlık gösteren Afrikalılarla muhtemel bir ilişkiye değindim.

Gözden geçirilen çoğu bölümde, okurlarca ya da şahsi yazışmalarla –ki hepsine ayrı ayrı minnettarım– dikkatime sunulan hatalar düzeltilmeye çalışıldı. Değişikliklerin çoğu ise ilk baskıdan sonra çıkan yayınlardan okuduğum ya da geliştirdiğim yeni yorumlara dayanıyor. Örneğin, can alıcı önem taşıyan kültürel araştırmalar alanına gereğince yer verilmedi. Kölelik ele alınmadı; din  sınıflara, hem Müslüman hem de Yahudi ve Hıristiyan din adamlarına hak ettikleri ağırlık verilmedi.

Bir uyarı: Osmanlı deneyimleri zengin, çok çeşitli ve kimi zaman sıra dışıydı. Fakat *sui generis* ya da benzersiz değildi. Bu deneyimleri, tarihçilerin Ming  ini, Tokugawa Japonyası, Habsburg İmparatorluğu ve Viktorya İngilteresi devlet ve toplumlarını incelerken kullandığı analiz kategorilerini kullanarak anlayabiliriz. Osmanlı kurumlarının ve halklarının, özel bir dizi tarihsel olumsuzluk tarafından kendine özgü bir tarzda şekillendirildiği kanısındayım. Ancak, dünyanın dört bir ya-nındaki siyasal ve toplumsal örgütlenmelerin her biri, kendi olumsuzlukları tarafından  zg n bir şekilde oluşturulmuştu. Gereken yerlerde, Osmanlı deneyiminin  zg n niteliklerinin altını çizdim. Fakat kitabın genelinde, Osmanlı dünyasındaki değişim sürecinin, başka yerlerdeki devletlerin, toplumların ve ekonomilerin değişim süreleriyle pek çok ortak noktası olduğunu da göstermeye  zen gösterdim. Yani, burada ortak örüntülere rastlamanız kuvvetle muhtemeldir ve bu ortak örüntüler içinde de, özgül olumsuzlukların şekillendirdiği Osmanlı tikelliklerini buluyoruz.

Birinci bölüm Osmanlı tarihini geniş bir bağlam içine oturtuyor ve Batı Avrupa'nın gelişiminde oynadığı rolü ele alıyor. Ondan sonraki üç bölüm, 1683 öncesi dönemi, 18. yüzyılı ve 1800-1922 dönemini kronolojik olarak inceliyor. 5.-10. bölümler, uluslararası ve iç politika, ekonomi, toplum ve popüler kültür, kimlik ve tebaa arası ilişkiler gibi çeşitli temel konuları irdeleyen tematik nitelikte bölümler. Son bölüm, Osmanlı geçmişinin, bugün, eski Osmanlı topraklarında bulunan otuzu aşkın devlette yaşayan insanların bilinç ve deneyimlerindeki yansımalarını araştırıyor.

Bu kitabı hazırlarken çok sayıda arkadaş ve meslektaşım genellikle kabul ettiğim, ama kimi zaman da geri çevirdiğim değerli fikirler verdiler. Dolayısıyla, yanlışların ve yanlış değerlendirmelerin sorumluluğu bana aittir. Binghamton Üniversitesi'ndeki meslektaşlarım ve özellikle –Rifaat Abou-El-Haj, John Chaffee, Brendan McConville, Tiffany Patterson ve Jean Quataert'i içeren– dünya tarihi grubu, tarih hakkında düşünme şeklimi değiştirdi. Ayrıca Elif Akşit, Lynda Carroll, Eric Crahan, Kasım Kopuz, Thomas Page ve Margarita Poutouridou'ya bu metnin ilk taslaklarını okudukları için teşekkür etmek istiyorum. Faruk Tabak olağanüstü yardımcı oldu ve metnin, birbirinden çok farklı iki taslağını okudu, yorumları benim için çok yararlı oldu. Binghamton Üniversitesi'nde iki yılda bir ya-pılan Osmanlı tarihi konferansları benim için çok güçlü birer öğrenme aracı oldu. Bazı özgül noktalardaki katkıları için Virginia Aksan, Selçuk Esenbel, Carter Findley, Heath Lowry, Nancy Micklewright, Şevket Pamuk, Leslie Peirce, Ariel Salzman, Zafer Toprak ve Andreas Tietze'ye teşekkür ederim. İlk baskıya getirdikleri eleştirileri ve yorumları için Carter Findley, Fred Lawson, Viorel Panaite, Christine Philiou, Michael Quataert ve Yunus Uğur'a özellikle teşekkür ediyorum. HTürk'te yürütülen tartışmaları da çok yararlı bulduğumu belirtmek isterim.

Yer adlarıyla ilgili bir not

Yer adları konusu biraz çapraşık bir meseledir. Yerleri geçmişteki adlarıyla anmak günümüz okurlarının kafasını karıştırabilir. Eski adlar, her zaman olmasa da, genellikle bölgenin veya konunun birkaç tutkunu dışında herkesin belleğinden bütünüyle silinmiş durumdadır. Eski imparatorluğun –Balkanlar, Anadolu ve Filistin dahil– pek çok bölgesinde, çağdaş yer adlarının büyük bir bölümüyle Osmanlı zamanındaki adlar arasında köklü farklar vardır. Eski adları kullanmak tarihsel olarak doğru, fakat bir ders kitabı için de aşırı ölçüde kafa karıştırıcı olacaktır. Benzer şekilde, yer adlarını sadece o ülkede veya uzmanlarca bilinen şekliyle kullanmak da pek yararlı görünmemektedir. Dolayısıyla bu kitapta, yerleri, genel uluslararası kullanıma uygun biçimde adlandırmayı tercih ettim. Örneğin, Beograd değil, Belgrad dedim. Osmanlı başkenti için, Osmanlılar Konstantiniyye veya Dersaadet dedikleri halde, ben günümüzdeki İstanbul ismini kullandım. Ancak 1453 Osmanlı fetihinin öncesinin Bizans kentinden bahsederken Konstantinopolis'i kullandım.

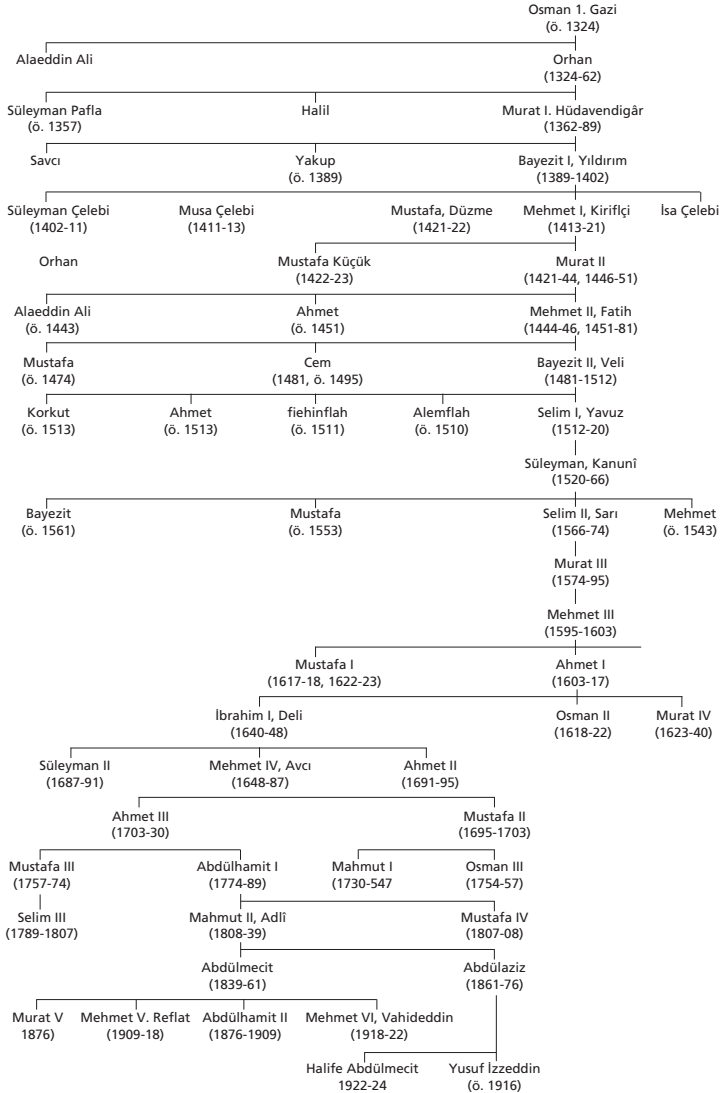
Bu ders kitabında yer adlarının kullanılması konusunda yapılan bu tercihin açıklık sağlama avantajı vardır; adları değiştirenlerin politikalarının benimsendiği anlamına gelmez. Bu

kullanım, öğrencilerin standart uluslararası atlaslara başvurup, kitapta adı geçen yerleri kolaylıkla bulmasına imkân verecektir.*

(*) Türkçe kitapta, mümkün olduğunca Türkçe yer adları kullanılmıştır (İletişim Yayınları).

Osmanlı hanedanının soy ağacı

Kaynak: Halil İnalçık ve Donald Quataert'in editörlüğünü yaptığı *An economic and social history of the Ottoman Empire, 1300-1914*, (Cambridge, 1994), s. xvii.

Osmanlı tarihinin kronolojisi, 1260-1923

1261-1300	Batı Anadolu'da Menteşe, Aydın, Saruhan, Karesi ve Osmanlı beyliklerinin kuruluşu
yakl. 1290-1324	I. Osman
1324-62	Orhan
1326	Bursa'nın Osmanlılar tarafından fethi
1331	İznik'in Osmanlılar tarafından fethi
1335	İran'daki Moğol İmparatorluğu'nun çöküşü
1354	Osmanlıların Ankara ve Gelibolu'yu fethi
1361	Osmanlıların Edirne'yi fethi
1362-89	I. Murad
1363-65	Osmanlıların Güney Bulgaristan ve Trakya'da fetihleri
1371-73	Çirmen'de Osmanlı zaferi; Bizans ve Balkan hükümdarlarının Osmanlıların süzerenliğini kabul etmesi
1385	Osmanlıların Sofya'yı fethi
1389	Osmanlıların Kosova'da Balkan devletleri koalisyonuna karşı zafer kazanması
1389-1402	I. Bayezit, Yıldırım
1396	Niğbolu Savaşı
1402	Ankara Savaşı, I. Bayezit'in imparatorluğunun çöküşü

1403-13	Bayezit'in oğulları arasında tahtı ele geçirmeye yönelik iç savaş
1413-21	I. Mehmet
1421-44,	
1446-51	II. Murat
1423-30	Selanik için Osmanlı-Venedik Savaşı
1425	Osmanlıların İzmir'i topraklarına katması ve Batı Anadolu'yu yeniden fethetmesi
1439	Osmanlıların Sırbistan'ı ele geçirmesi
1443	Janos Hunyadi'nin Balkanlar'ı istila etmesi
1444	Sırbistan despotluğunun yeniden tesisi, Varna Savaşı
1444-46,	
1451-81	II. Mehmet, Fatih
1448	İkinci Kosova Savaşı
1453	Konstantinopolis'in fethi, Pera'nın ele geçirilmesi
1459	Sırbistan ve Mora'nın fethi
1461	Trabzon Rum Pontus Devleti topraklarının ele geçirilmesi
1463-79	Venedik'le savaş
1468	Karaman'ın fethi
1473	Otlukbeli Savaşı
1475	Kırım'daki Cenova kolonilerinin ele geçirilmesi
1481-1512	II. Bayezit
1485-91	Memlûklerle savaş
1499-1503	Venedik'le savaş; İnebahtı, Koron ve Modon'un fethi
1512-20	I. Selim
1514	I. Selim'in Çaldıran'da Şah İsmail'i yenmesi
1516	Diyarbakır'ın fethi; Doğu Anadolu'nun Osmanlı topraklarına katılması; Memlûklerin Mercidabık'ta yenilmesi
1517	Ridaniye Savaşı, Mısır'ın fethi; Mekke şerifinin boyun eğmesi

1520-66	I. Süleyman, Kanunî
1521	Belgrad'ın fethi
1522	Rodos'un fethi
1526	Mohaç Savaşı; Macaristan'ın Osmanlı vasalı olması
1529	Viyana kuşatması
1534	Tebriz ve Bağdat'ın fethi
1537-40	Venedik'le savaş
1538	Hindistan'da Diu kuşatması
1541	Macaristan'ın ilhaki
1553-55	İran'la savaş
1565	Malta kuşatması
1566-74	II. Selim
1569	Fransız kapitülasyonları; Rusya'ya karşı ilk Osmanlı seferi; Astrakan kuşatması
1570	Uluç Ali'nin Tunus'u alması; Kıbrıs seferi; Lefkoşa'nın düşmesi
1571	İnebahtı Savaşı
1573	Venedik'le ve Roma-Germen imparatoruyla barış
1574-95	III. Murat
1578-90	İran'la savaş, Azerbaycan'ın ilhaki
1580	İngiliz kapitülasyonları
1589	İstanbul'da yeniçeri isyanı
1591-92	Başka yeniçeri ayaklanmaları
1593-1606	Habsburglarla savaş
1595-1603	III. Mehmet
1596	Anadolu'da Celâli isyanları
1603-39	İran savaşları
1603-17	I. Ahmet
1606	Habsburglarla Zitvatorok barışı
1609	Anadolu'da Celâlîlerin bastırılması
1612	Kapitülasyonların Felemenkleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi
1613-35	Manoğlu Fahreddin İsyanı

1618	İran barışı, Osmanlıların Azerbaycan'dan çekilmesi
1618-22	II. Osman
1621	Lehistan seferi
1622	II. Osman'ın öldürülmesi
1617-18, 1622-23	I. Mustafa
1623-40	IV. Murat
1624-28	Anadolu'da isyan; İstanbul'da kargaşa
1632	IV. Murat'ın iktidar dizginlerini bütünüyle ele geçirmesi
1635	Revan (Erivan) kuşatması
1624-37	Karadeniz kıyılarına Kazak saldırıları
1624-39	İran'la savaş, Bağdat'ın düşmesi
1637	Azak'ın Kazakların eline geçmesi
1638	Osmanlıların Bağdat'ı geri alması
1640-48	I. İbrahim
1640	Azak'ın geri alınması
1645-69	Venedik'le savaş; Girit'in fethi; Kandiye kuşatması
1648-56	Çanakkale Boğazı'nda Venedik ablukası
1648	Padişahın tahttan indirilip öldürülmesi
1648-87	IV. Mehmet
1648-51	İktidar çocuk padişahın annesi Kösem Sultan'ın elinde
1649-51	İstanbul'da yeniçerilerin hâkimiyeti, Asya'daki eyaletlerde Celâli paşaları
1651-55	İstanbul'da anarşi, Venedik ablukası devam ediyor
1656	Köprülü Mehmet'in olağanüstü yetkilerle sadrazamlığa getirilmesi
1656-59	Yeniçeriler ve eyaletler üzerinde merkezî devletin hâkimiyetinin yeniden tesisi
1657	Venedik ablukasının kaldırılması
1658-59	Erdel ve Eflâk'ta Osmanlı hâkimiyetinin yeniden tesisi

1661-76	Köprülü Fazıl Ahmet'in sadrazamlığı
1663	Habsburglarla savaş
1664	St. Gotthard Savaşı, Vasvar Barışı
1669	Kandiye'nin zaptı, Venedik'le barış
1672-76	Lehistan'la savaş, Podolya ile Kamenice'nin ilhakı, Zuravno Antlaşması
1676-83	Kara Mustafa'nın sadrazamlığı
1677-81	Rusya'yla Ukrayna üzerinde çekişme
1681	Sakız'a Fransız saldırısı
1683	Viyana Kuşatması
1684	İmparator, Lehistan kralı ve Venedik arasında Osmanlılara karşı Kutsal Birlik
1686	Budin'in düşmesi, Rusya'nın Kutsal Birlik'e katılması; Venedikliler Mora'da
1687	İkinci Mohaç Savaşı; orduda isyan; IV. Mehmet'in tahttan indirilmesi
1687-91	II. Süleyman
1688	Belgrad'ın düşmesi
1689	Avusturyalılar Kosova'da; Rusların Kırım'a saldırması
1689-91	Köprülü Fazıl Mustafa'nın sadrazamlığı; vergi reformları
1690	Belgrad'ın Avusturyalılardan geri alınması
1691-95	II. Ahmet
1691	Salankamen Savaşı; Fazıl Mustafa'nın ölümü
1695-1703	II. Mustafa
1695	Azak'ın düşmesi
1696	Macaristan'da Osmanlı karşı saldırısı
1697	Osmanlıların Zenta'da yenilgiye uğraması
1698-1702	Köprülü Hüseyin'in sadrazamlığı
1699	Karlofça Antlaşması
1700	Rusya'yla barış
1703	Orduda isyan; II. Mustafa'nın tahttan indirilmesi

1703-30	III. Ahmet
1709	İsveç kralı XII. Şarl'ın [Demirbaş Şarl] Osmanlı topraklarına sığınması
1711	Prut Savaşı, Osmanlıların Rus Çarı I. Petro'ya karşı zafer kazanması, Kahire'de ayaklanma, Memlûkler arasında yeni saflaşma; Cebel-i Lübnan'da Şihabilerin üstünlüğü ele geçirmesi
1713	Rusya'yla barış antlaşması: Azak geri alınıyor, XII. Şarl İsveç'e dönüyor; Tuna prensliklerinde Fenerli idaresinin tesisi
1714-18	Venedik'le savaş, Mora'nın geri alınması
1716	Avusturya'yla savaş
1717	Belgrad'ın düşmesi
1718-30	İbrahim Paşa'nın sadrazamlığı
1718	Avusturya ve Venedik'le Pasarofça Barış Antlaşması: Mora geri alınıyor, Sırbistan ve Eflâk'ın önemli bir bölümü Avusturya'ya bırakılıyor
1723-27	İran'la savaş, Osmanlıların Azerbaycan ve Hemedan'ı ele geçirmesi
1730	Patrona Halil Ayaklanması; III. Ahmet'in tahttan indirilmesi; Lale Devri'nin sonu
1730-36	İran karşı saldırısı; Azerbaycan ve Batı İran'ın kaybedilmesi
1730-54	I. Mahmut
1736-39	Rusya ve Avusturya'yla savaş
1739	Avusturya ve Rusya'yla barış antlaşması; Belgrad'ın geri alınması
1740	Fransız kapitülasyonlarının genişletilmesi; Rusya'ya karşı Osmanlı-İsveç ittifakı
1743-46	Nadir Şah yönetimindeki İran'la savaş
1754-57	III. Osman

1757-74	III. Mustafa
1768-74	Rus İmparatorluğu'yla savaş
1770	Ege'de Rus donanması; Tuna boyunda Osmanlı yenilgisi
1771	Kırım'da Rus istilası
1773	Mısır'da Ali Bey'in isyanı
1774-89	I. Abdülhamit
1774	Küçük Kaynarca Antlaşması, Kırım'ın ve Karadeniz'in kuzey kıyılarının Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopması
1783	Rusların Kırım Hanlığı'nı ilhakı
1787	Rusya'yla savaş
1788	İsveç'in Rus İmparatorluğu'na savaş ilan etmesi
1789-1807	III. Selim
1792	Yaş Antlaşması
1798	Napolyon'un Mısır'ı istilası
1804	Sırp isyanı
1805-48	Mehmet Ali Mısır'da yönetimde
1807	Selim'in reform programının isyanla bastırılması
1807-08	IV. Mustafa
1808-39	II. Mahmut
1808	Sened-i İttifak
1811	Mehmet Ali'nin Mısır'daki Memlûk kalıntılarını katletmesi
1812	Bükreş Antlaşması
1826	Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması
1832	Konya Savaşı
1833	Rusya'yla Hünkâr İskeleyi Antlaşması
1838	İngiliz-Osmanlı Ticaret Antlaşması
1839	Nizip Savaşı
1839-61	I. Abdülmecit
1839	Gülhane Hatt-ı Hümayunu'yla Tanzimat'ın başlaması
1853-56	Kırım Savaşı

1856	Islahat Fermanı
1856	Paris Antlaşması
1861-76	Abdülaziz
1875	Osmanlı Devleti'nin mali iflası
1876	İlk Osmanlı anayasası
1876-1909	II. Abdülhamit
1878	Berlin Antlaşması
1881	Düyun-u Umumiye İdaresi'nin kurulması
1885	Bulgaristan'ın Doğu Rumeli'yi işgali
1896-97	Girit'te isyan; Yunanistan'la savaş
1908	Jön Türk Devrimi ve 1876 Anayasası'nın yeniden yürürlüğe konması
1909-18	V. Mehmet
1911	İtalya'yla savaş
1912	Balkan Savaşı
1914	Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması
1918-22	VI. Mehmet
1920	Suriye ve Lübnan'da Fransız, Irak ve Filistin'de İngiliz mandalarının tesisi
1923	Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı

Kaynak: Halil İnalcık ve Donald Quataert. *An economic and social history of the Ottoman Empire, 1300-1914*, (Cambridge, 1994), s. xviii-xxiv.